

EDUCAȚIA ADULȚILOR

MOTIVAȚIA ÎNVĂȚĂRII PE PARCURSUL VIEȚII: PERSPECTIVĂ ANDRAGOGICĂ

Liliana POSTAN

Catedra Științe ale Educației

The motivation of lifelong learning is a process that develops within the course of previous school and life stages/periods. Thus, the andragogical perspective of approaching the motivation for lifelong learning foresees the analysis of *now* and *here* and the *longitudinal* research of the phenomenon. In this article we analyze the *interest-attitude* and the *capacity to learn within the course of life* as longitudinal aspects of the motivation for learning.

Perspectiva andragogică de abordare a motivației învățării pe parcursul vieții presupune analiza *aici* și *acum*, precum și cercetarea *longitudinală* a fenomenului. În afirmarea posibilității de a contura un sistem metodologic de educare a motivației învățării pe parcursul vieții plecăm de la faptul că există o corelație pozitivă între educația anterioară (copilărie, adolescență) și motivarea actuală pentru învățare.

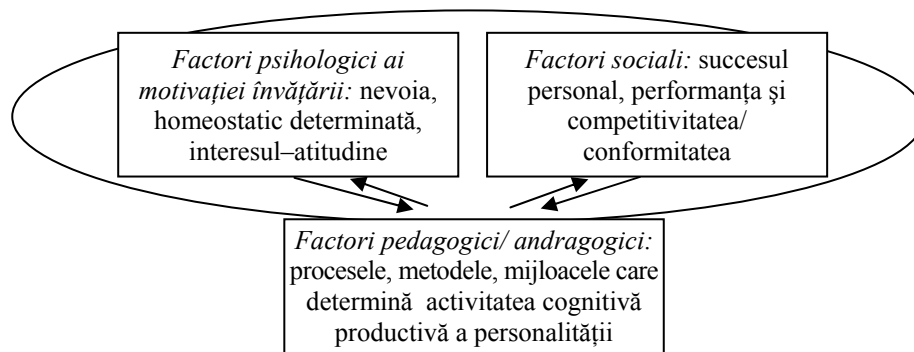
Hans Lowe consideră că motivația învățării se constituie din două dimensiuni ce formează o unitate dialectică și se condiționează reciproc: atitudinală, numită de el *habituală* și *actuală*. Trăirea importanței actuale, care ar trebui să-l activeze pe formabil în legătură cu problemele pe care le are de rezolvat, se produce, de cele mai dese ori, atunci când această trăire își află ecou în tot ceea ce constituie experiența sa de viață. Un educabil poate să-și formeze ușor motivații legate de ceea ce este în legătură cu interesele și atitudinile sale de până acum, cu expectativele și cunoștințele sale.

Examinând structura motivelor cognitiv-formative sub aspect dinamic și operațional, cercetătorii evidențiază *interesul* și *atitudinea* ca formațiuni motivaționale prezente în structura motivației învățării și pasibile formării continue.

Noțiune sintetică – interesul–atitudine este în esență o orientare motivațională ce reflectă *disponibilitatea* persoanei de a realiza activitatea care îi suscită interesul, îi provoacă satisfacție în urma cunoașterii noului, necunoscutului, retrăirii enigmatice. Interesul–atitudine este o formațiune care se constituie în ontogeneză și evoluează pe parcursul vieții, iar dinamica ontogenetică a comportamentului motivat de această structură cognitivă parcurge următoarea cale: reacție reflexivă orientativă – activitate cognitivă arbitrară – interes–atitudine, constant și selectiv pentru un anumit domeniu al cunoașterii sau pentru învățare în general. Trecerea interesului–atitudine de la o etapă de dezvoltare la alta nu înseamnă dispariția formelor anterioare, ele rămân și funcționează de rând cu formele nou-apărute. Astfel, reflexul orientativ și curiozitatea se manifestă și la vârstele adulte, deși adulții au deja formate interese selective stabile, bazate pe atitudine.

Interesul–atitudine față de învățare este situat între maximul reacțiilor pozitive ale formabilului față de învățare și zero (indiferență). Situându-se în scara valorilor pozitive, interesul–atitudine are, incontestabil, valențe educative, stimulând (motivând) procesul de dobândire a competențelor. Drept condiții pedagogice/andragogice ale formării interesului–atitudine menționăm *succesul* și *satisfacția* trăite în procesul de formare și *performanțele* obținute.

În accepțiunea noastră, fundamentată pe teoria lui A.N.Leontiev privind caracterul dual al motivelor, pe viziunile despre rolul interesului și atitudinii în procesul de motivare a învățării, pe gruparea motivelor învățării în funcție de dominantă motivațională, interesul–atitudine este piesa unui concept longitudinal și transversal de motivare a învățării pe parcursul vieții care schematic apare în felul următor:



Astfel, motivarea învățării pe parcursul vieții este procesuală, se formează pe parcursul etapelor anterioare de școlarizare și viață. În aspect conceptual și operațional, dimensiunea habituală a motivației învățării este relativă din punctul de vedere al cadrului temporal de manifestare. Ea vizează atât educația din copilărie, cât și ultima experiență educațională a subiectului. Lowe susține că putem vorbi despre manifestarea pozitivă a motivației habituale și în cazul frecventării repetate de către formabil a stagiilor animate de unul și același formator.

Tipul de învățare, centrat pe dezvoltarea motivației habituale, poate fi realizat prin dezvoltarea strategiilor utilizate pentru a asigura o eficiență crescută a acțiunilor ce au drept suport atitudinile formate prin influența factorilor educaționali (tab.1).

Tabelul 1

Influența factorilor educaționali

<p>a) <i>strategii de orientare psihologică (auto):</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - formarea competenței de analiză a nevoilor de învățare; - centrarea curriculumului pe valori, atitudine și motivație; - stimularea creativității și crearea „climatului psihologic cognitiv” în aula; - expunerea emotivă a materialului didactic/ comunicare empatică și persuasivă; - „învățarea corelativă” (J.Dewey) care impune formarea, apoi întărirea unor atitudini durabile printre care dorința de a continua învățarea, depunând un efort și mai mare, indiferent de rezultat și satisfacția trăită după un anumit stadiu de formare; - dezvoltarea structurilor psihologice ale formabililor în așa fel încât aceștia să întâmpine schimbarea cu interes, entuziasm, și nu cu frică și rezistență; - dezvoltarea interesului cognitiv, procesual și teleologic al formabilului.
<p>b) <i>strategii de orientare andragogică (eco)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - centrarea activității de formare pe formabil; - formarea și dezvoltarea competenței de învățare pe parcursul vieții; - formarea și dezvoltarea competențelor de autorealizare și gestionare a traseului individual de formare; - dezvoltarea strategiilor de exploatare formativă a experienței de viață a formabilului; - proiectarea situațiilor de trăire a succesului și satisfacției în urma manifestării interesului situativ; - proiectarea situațiilor ce provoacă interesul și satisfacția formabililor în urma cunoașterii noului și enigmaticului; - conștientizarea de către formabili a scopurilor finale și operaționale ale învățării; - dezvoltarea competențelor de coparticipare la proiectarea, realizarea și evaluarea activității formative; - conștientizarea valorii teoretice și practice a cunoștințelor căpătate; - elucidarea „direcțiilor de perspectivă” ale științei; - utilizarea situațiilor de problemă; - dezvoltarea deprinderilor cognitive principale, prin dobândirea și aplicarea cunoașterii inovatoare; - trecerea de la cunoștințe la metode, de la predarea informativă la acțiunea creativă; - explorarea avantajelor „procesului” învățării care modifică capacitatea formabilului de a face față cerințelor viitoare ale vieții;

	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea la formabili a unei structuri de cunoștințe transformabile și a metacognițiilor; - transmiterea către formabili a funcției pedagogice.
c) <i>strategii de orientare social-economică (histo):</i>	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea competenței de acțiune într-un mediu schimbător; - orientarea profesională a activității didactice; - stimularea la formabili a nevoii de a fi instruiți să exercite noi roluri sociale, să facă față noilor tipuri de profesii, să acționeze în cadre organizaționale noi; - dezvoltarea competențelor de management a carierei; - formarea competențelor de analiză a sarcinii, inclusiv a sarcinii de muncă; - formarea competențelor sociale și manageriale.

Operaționalizarea acestor strategii conduce la formarea *interesului-atitudine pentru activitatea de învățare* și a *competenței de învățare pe parcursul vieții*.

Competența de învățare pe parcursul vieții este expresia cognitivă, acțională și integrativă a motivației habituale și motivației actuale a învățării. Fiind un rezultat al atitudinii, competența mediază confruntarea activă a formabilului cu mediul socioprofesional. Prin urmare, sistemul de referință al competenței este mediul socioprofesional, iar unul dintre indicatorii evaluativi ai competenței este motivația învățării pe parcursul vieții. Dezvoltarea acestei competențe obiectivează valența atitudinală a motivației habituale, o transferă din dimensiune afectivă în dimensiune cognitivă și acțională. Astfel, strategia motivării învățării pe parcursul vieții din perspectivă andragogică presupune modificarea ordinii celor trei niveluri comportamentului și plasarea în prim-plan a nivelului integrativ al comportamentului. Atitudinile și valorile (a ști să fii) determină cunoștințele (a ști), priceperile și deprinderile (a ști fă faci) formabilului.

a) *Unitățile integrative ale competenței de învățare pe parcursul vieții* (atitudini și valori):

- a avea o atitudine pozitivă față de învățare;
- a fi deschis față de schimbările din mediul ambiant;
- a proiecta strategii de dezvoltare a carierei profesionale prin formare continuă;
- a fi motivat adecvat.

b) *Unitățile cognitive ale competenței de învățare pe parcursul vieții* (cunoștințe):

- a avea informații sau a fi capabil să localizezi informația;
- a avea deprinderi intelectuale ce pot fi generalizate la un nivel mai înalt;
- a poseda strategii generale pentru rezolvarea problemelor;
- a poseda deprinderi de aplicare a cunoașterii inovatoare;
- a stabili propriile obiective;
- a evalua rezultatele propriei învățări;
- a identifica necesitățile de formare continuă;
- a determina prioritățile de formare.

c) *Unitățile aplicative ale competenței de învățare pe parcursul vieții* (priceperi și deprinderi):

- a aplica diverse strategii de formare continuă;
- a aplica cunoștințele acumulate pentru soluționarea diverselor probleme.

Valența motivațională habituală a competenței omului de a învăța pe parcursul vieții rezidă în disponibilitatea și capacitatea individului de a fi deschis schimbării, perfecționării și educabilității. Totodată, fundamentul atitudinal pozitiv și constructiv format și grație faptului de a fi posesorul unei competențe favorizante, creează premise pentru actualizarea unor noi motivații ale învățării. Astfel, *interesul-atitudine* al formabilului față de învățare și *competența de a învăța pe parcursul vieții* ca factori motivaționali constituiți în procesul educației anterioare acționează ca motivații latente, de fond, în raport cu secvența actuală de formare și determină disponibilitatea omului de a reveni mereu la poziția de formabil.

Propunem câteva modalități care au menirea să producă ameliorări la nivelul formelor de manifestare a motivației habituale:

1. Aplicarea motivației trăirii succesului real la învățătură, urmat de trăirea afectivă a acestuia prin stimularea interesului pentru competiție cu necunoscutele științei; obiectivul prioritar îl va constitui aici depășirea etaloanelor proprii și angajarea într-un efort pe termen lung.

2. Includerea formabililor într-un cadru larg de activități independente orientate spre rezolvarea sarcinilor personale și didactice.

3. Crearea unor situații educaționale în care trebuințele și aspirațiile de realizare, autorealizare și autoperfecționare continuă să fie în consens cu obiectivele didactice și sociale.

4. Asigurarea unei corespondențe cât mai mari între obiectivele didactice și situația finală spre care se îndreaptă formabilul. Aceasta se va realiza în așa fel, încât procesul inițial de comunicare a valorilor să-l includă într-o situație complexă care va contura premisele aplicării, verificării și evaluării comportamentului final. Conștientizarea acestei concordanțe va matura atitudinea față de obiectivele procesului didactic.

5. Asigurarea formabilului cu experiențe adecvate sarcinilor de predare-învățare-evaluare, astfel încât el să se raporteze continuu la standardele ridicate ale experienței științifice, sociale, profesionale.

6. Utilizarea „învățării colaterale” conform căreia, pe lângă orientarea formabilului către asimilarea sarcinii de conținut informațional, metodologic sau operațional, se impune formarea și întărirea unor atitudini durabile legate de dorința de a continua învățarea, depunând un efort și mai mare, indiferent de rezultatul și satisfacția trăite după parcurgerea unui stagiu de formare.

7. Educarea treptată a formabililor pentru a asimila „strategiile jucării rolului” și de „agenți cauzali”. Aceasta semnifică constituirea unor repertorii de situații în care comportamentul cognitiv, afectiv și acțional să atragă după sine sau să inducă o schimbare în mediul ambiant. În acest cadru, formabilii își formează încă din perioada școlarizării convingerea că ei pot reuși să producă schimbări în propria lor viață, înțeleg faptul că eforturile lor pentru o asemenea schimbare este una dintre premisele fundamentale ale motivației de a învăța, a munci, de a se transforma, a se realiza și autorealiza.

Așadar, motivarea învățării pe parcursul vieții din perspectivă andragogică vizează existența dimensiunii habituale a motivației de a învăța, exprimată prin prezența sau lipsa interesului-atitudine al formabilului față de învățare ca formațiune motivațională stabilă, formată și dezvoltată pe temeiul reușitelor anterioare.

Bibliografie:

1. Dragan Ion. Interesul cognitiv și orientarea profesională. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1975.
2. Guțu Vladimir, Muraru E., Dandara O. Proiectarea standardelor de formare profesională inițială în învățământul universitar. Ghid metodologic. - Chișinău: CEP USM, 86 p.
3. Lowe Hans. Introducere în psihologia învățării la adulți. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978. - 300 p.

Prezentat la 05.04.2007